

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.31>

СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ І УПРАВЛІННЯ ВЕРХОВНОГО КОМІСАРА ООН У СПРАВАХ БІЖЕНЦІВ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Алмаші І.М.,

кандидат юридичних наук,

доцент Ужгородського торговельно-економічного інституту

Державного торговельно-економічного університету

<https://orcid.org/0000-0001-7050-0308>

Алмаші І.М. Співробітництво органів державної влади України і Управління Верховного комісара ООН у справах біженців: правові засади та напрями вдосконалення.

В даній статті розкрито основні правові засади співробітництва уповноважених державних органів України і Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, діяльність якого в умовах повномасштабної збройної агресії проти нашої держави є не просто надзвичайно важливою для людини, а життєво необхідною. Варто зауважити на тому, що до моменту вторгнення агресора на територію нашої держави, діяльність Верховного комісара обмежувалася питаннями осіб, які були і які є біженцями з інших країн. На сьогоднішній день, на превеликий жаль, Управління Верховного комісара реалізує свої повноваження також в іноземних державах відносно біженців – наших громадян. Верховний комісар ООН у справах біженців був заснований у 1950 році як міжнародна інституція, основним завдання якої є допомога та захист біженців. Необхідність у цьому органі пояснюється ще й тим, що з моменту створення його повноваження обмежувалися в часі, потім продовжувалися на п'ять років впродовж десятків років. У грудні 2003 р. ГА ООН було прийнято резолюцію, згідно якої Верховний комісар ООН у справах біженців діє безстроково до вирішення проблеми біженців. Протягом своєї історії дана міжнародна інституція допомогла більш ніж 50 мільйонам людей.

Через свої представництва, які має право створювати Верховний комісар ООН у справах біженців на території України, останній надає допомогу та здійснює захист біженців на території України. Згідно Статуту Верховний комісар забезпечує захист біженців, турбота про які входить до компетенції його Управління також шляхом сприяння, за допомогою спеціальних угод із урядами, виконанню будь-яких заходів, які мають на меті полегшення становища біженців і скорочення кількості біженців, котрі потребують захисту; сприяння урядовим і приватним зусиллям, спрямованим на заохочення репатріації добровільної біженців або їх асиміляцію у нових країнах.

Однак, слід зауважити на проблемі повернення в Україну примусово депортованих дітей - громадян України та дітей, котрі проживали на території України. З метою вирішення вказаної проблеми Верховна Рада України 24 лютого 2023 року прийняла Постанову № 2947-IX, якою схвалила звернення до міжнародних інституцій в тому числі до Верховного комісара ООН у справах біженців з вимогою невідкладно вжити рішучих заходів для захисту дітей — громадян України та дітей, котрі проживали на території України, з метою: припинення геноциду Українського народу в частині здійснення примусової депортації на територію держави-агресора або у межах тимчасово окупованих територій України дітей-громадян України. Варто прийняти закон, яким врегулювати питання репатріації примусово депортованих громадян України, в тому числі дітей, з території агресора. Важливим є також питання діяльності Верховного комісара ООН у справах біженців щодо запобігання виникненню випадків безгромадянства.

Ключові слова: Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, біженець, внутрішньо переміщена особа, гуманітарна діяльність, репатріація, розуміння щодо співробітництва, депортація, безгромадянство, права людини.

Almashi I.M. Cooperation between the state authorities of the Ukraine and Office of the United Nations High Commissioner for Refugees: legal principles and directions for improvement.

This article discloses the main legal principles of cooperation between the authorized state bodies of Ukraine and the Office of United Nations High Commissioner for Refugees, whose activities in the conditions of full-scale armed aggression against our country are not just extremely important for a person, but vitally necessary. It is worth noting that until the aggressor invaded the territory of our country, the activities of High Commissioner were limited to the issues of persons who were and are refugees from other countries. Today, unfortunately, the Office of High Commissioner exercises its powers also in foreign countries in relation to refugees - our citizens. The United Nations High Commissioner for Refugees was founded in 1950 as an international institution whose main task is to help and protect refugees. The need for this body is also explained by the fact that from the moment of its creation, its powers were limited in time, then extended for five years for dozens of years.

In December 2003, the UN General Assembly adopted a resolution according to which UN High Commissioner for Refugees shall act indefinitely until the refugee problem is resolved. Throughout its history, this international institution has helped more than 50 million people. Through its missions, which UN High Commissioner for Refugees has the right to establish on the territory of Ukraine, the latter provides assistance and provides protection to refugees on the territory of Ukraine.

According to the Statute, High Commissioner ensures the protection of refugees, the care of which falls within the competence of his Office also by facilitating, with the help of special agreements with governments, the implementation of any measures aimed at alleviating the situation of refugees and reducing the number of refugees in need of protection; promoting governmental and private efforts aimed at encouraging the voluntary repatriation of refugees or their assimilation in new countries. However, it should be noted on the issue of the return to Ukraine of forcibly deported children - citizens of Ukraine and children who lived on the territory of Ukraine. In order to solve this problem, on February 24, 2023, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted Resolution No. 2947-IX, which approved an appeal to international institutions, including UN High Commissioner for Refugees, with the demand to urgently take decisive measures to protect children — citizens of Ukraine and children, who lived on the territory of Ukraine, with the aim of: stopping the genocide of the Ukrainian people in terms of the forced deportation to the territory of the aggressor state or within the temporarily occupied territories of Ukraine of children who are citizens of Ukraine. It is worth adopting a law to regulate the issue of repatriation of forcibly deported citizens of Ukraine, including children, from the territory of the aggressor.

The activity of the UN High Commissioner for Refugees in preventing cases of statelessness is also important.

Keywords: Office of United Nations High Commissioner for Refugees, refugee, an internally displaced person, humanitarian activity, repatriation, understanding about cooperation, deportation, statelessness, human rights.

Постановка проблеми.

Права людини, захист та сприяння реалізації прав завжди були і залишаються пріоритетним напрямком діяльності нашої держави. На сучасному етапі в умовах воєнного режиму, запровадженого в Україні, надзвичайної актуальності набуває необхідність вдосконалення існуючих механізмів захисту прав людини, в тому числі біженців та вимушених переселенців, які змушені покинути свої місця постійного проживання. Одним з пріоритетних напрямків дослідження є діяльність Верховного Комісара ООН у справах біженців, та його співпраця з Урядом України.

Стан дослідження. Дана проблема є актуальною і вона є предметом дослідження багатьох науковців, зокрема: О.О. Городецький [3], та Є.В. Реньов[4]. Часткову дану проблематику також досліджували такі науковці як: Д. Белов, Ю. Бисага, А. Свящук, А. Мішеніна, В. Погорілко, Ченшова Н.В., М. Товт, Ю. Шемшученко.

Мета статті. Мета даної публікації є розкриття правових засад співробітництва органів державної влади України та Верховного комісара ООН у справах біженців, запропонувати напрямки вдосконалення співробітництва .

Виклад матеріалу дослідження. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (далі – УВКБ ООН) забезпечує захист й допомогу біженцям в різних країнах світу. Базована в Женеві (Швейцарія) агенція створена була Генеральною Асамблеєю ООН 4 грудня 1950 р. і розпочала свою роботу у 1951 р. По закінченню Другої світової війни надала вона допомогу більше як мільйону біженців в Європі.

Варто зауважити, що діяльність даної міжнародної інституції спочатку було обмежено в часі. Однак протягом наступних десятиліть, внаслідок зростання кількості людей, які змушені залишити свої домівки, зростала по усьому світу, мандат Верховного комісара ООН у справах біженців продовжувався кожні п'ять років. В грудні 2003 р. Генеральна Асамблея ООН зняти обмеження вирішила у часі мандату УВКБ ООН аж до вирішення проблеми біженців. Протягом своєї історії, дана агенція допомогла більше ніж 50 мільйонам людей розпочати успішно нове життя, отримавши аж дві Нобелівські премії миру – у 1954 і 1981 роках.

Сьогодні Управління Верховного комісара ООН у справах біженців є однією із провідних гуманітарних агенцій світу, персонал його із 6500 співробітників 20,8 мільйонам людей допомагає в понад 100 країнах світу. Це не лише біженці, але і пов'язані групи, такі як біженці, які повертаються на батьківщину, шукачі притулку та окремі категорії із близько 20-25 мільйонів людей, які переміщені у межах їхніх власних країн і офіційно визнані внутрішньо переміщеними особами.

УВКБ ООН відкрило представництво в Україні в середині 1990-их років. Україна приєдналася до вище згаданої Конвенції в 2002 році, УВКБ ООН активно працює з Урядом за підтримки неурядових організацій задля розвитку національного законодавства і побудови ефективних систем притулку, котрі відповідали би міжнародному праву. Із цією метою УВКБ ООН вклало в Україні 20 000 000 доларів США.

Ще до початку повномасштабного вторгнення агресора на територію України діяльність Верховного комісара ООН проводилася досить активно. Згідно офіційних даних в Україні станом на 1 січня 2006 року було надано статус біженців 5 362 в Україні. В Україні загалом 742 біженці було натуралізовано з 2002 року [1]. За даними УВКБ ООН станом на 1 січня 2018 року в Україні проживали 8 757 осіб, які змушені були залишити країну свого походження і шукати притулок на території України. Серед яких 3 257 осіб, котрі отримали одну із форм захисту в Україні (статус біженця чи статус особи, котра потребує додаткового захисту) і приблизно 5 500 шукачів притулку [2].

Як зазначає О.О.Городецький світовому співтовариству давно зрозуміло, що взаємозв'язок очевидний є між проблемою біженців та питаннями прав людини. Порушення прав людини є не тільки однією із головних причин масового виходу, але і виключають можливість добровільної репатріації до того часу, поки вони не припиняться [3].

На думку Є.В.Реньов 2014 року УВКБ ООН було вимушено переорієнтувати свою роботу в Україні. Окрім діяльності у сфері захисту біженців і осіб без громадянства, попередження безгромадянства, увага УВКБ також привернута була до сфери захисту внутрішньо переміщених осіб. Це ілюструє яскраво звіт за 2021 рік, у якому УВКБ ООН кількісні показники вказує щодо осіб під своєю опікою: 2 310 біженців, 2 621 шукач притулку, 35 875 осіб без громадянства, а також 734 тисячі внутрішньо переміщених осіб. Допомога включала правові консультації, психосоціальну підтримку, допомогу у грошовій чи натуральній формі тощо. Однак розгортання повномасштабних військових дій на території України у 2022 році змусило УВКБ ООН ще раз примножити свої зусилля [4].

Варто зауважити на тому, що до 2014 року діяльність УВКБ ООН в Україні була зосереджена на проблемах надання статусу біженця особам з інших країн. Однак, з початку війни на території України діяльність цієї міжнародної інституції спрямована на захист біженців – наших громадян. На жаль, кількість наших біженців надзвичайно велика. Згідно офіційних даних Управління Верховного комісара у справах біженців станом на 28 лютого 2023 року біженців з України зафіксовано по всій Європі 8.104.606 осіб. Біженці з України, зареєстровані для тимчасового захисту або подібних національних схем захисту в Європі 4.881.590 осіб. Дані оновлюються щотижня в середу до 12:00 за центральним часом. Статистика складається в основному з даних, наданих органами влади. Хоча було докладено всіх зусиль для того, щоб вся статистична інформація була перевірена, цифри представляють собою оцінку. Триангуляція інформації і джерел здійснюється на постійній основі. Тому поправки до цифр можуть відбуватися, в тому числі заднім числом [5].

Одним з основоположних міжнародно-правових актів, що є правовою підставою співпраці органів державної влади України та Верховного комісара ООН у справах біженців є Конвенція про статус біженців від 22.04.1954 року, до якої Україна приєдналася від 10.01.2002 року, Закон 2942–III. У відповідності до ст.35 договірні держави зобов'язуються співпрацювати із УВКБ ООН чи будь-яким іншим органом ООН, на який перейти може виконання його функцій, зокрема, сприятимуть виконанню ним обов'язків щодо нагляду за застосуванням положень даної Конвенції. У рамках даної співпраці Україна зобов'язана забезпечувати Верховного комісара ООН у справах біженців у належній формі потрібними йому відомостями та статистичними даними, стосовно: стану біженців; виконання цієї

Конвенції і законів, та інших нормативно-правових актів, які чинні або які можуть набути чинності, з питання про біженців [6].

Варто зауважити також на укладеній Угоді між Урядом України і Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців, підписаній у Києві 23.09.1999 року, та Протоколі про доповнення п.2 ст.4 Угоди, що ратифіковані згідно Закону України від 21.10.1999 року як важливий правовій підставі співробітництва. Вказана Угода була ратифікована Україною «прагнучи розвивати взаємне співробітництво, яке спрямовано на розв'язання проблем біженців, й інших категорій осіб в межах мандата УВКБ ООН». Нею передбачено, зокрема, що Верховний Комісар, який діє під керівництвом Генеральної Асамблеї, на себе бере обов'язки щодо надання міжнародного захисту тим біженцям під егідою ООН, які підпадають під дію Статуту, і пошуків остаточного розв'язання стосовно проблеми біженців шляхом сприяння урядам й, за згодою відповідних урядів, і неурядовим організаціям для полегшення добровільної репатріації таких біженців чи їх асиміляції у нових країнах. Основна мета цієї Угоди полягає у тому, щоби дозволити дати змогу УВКБ повною мірою й ефективно свій міжнародний мандат виконувати відносно біженців й досягнути своєї гуманітарної мети в країні.

Згідно ст.3 даної Угоди співробітництво між Урядом і УВКБ у галузі надання міжнародного захисту й гуманітарної допомоги біженцям й іншим особам, які належать до компетенції УВКБ, здійснюють на основі Статуту УВКБ, а також відповідних рішень і резолюцій УВКБ, які прийняті органами ООН. Уряд вільний доступ співробітникам УВКБ надає до біженців й інших осіб, які належать до компетенції УВКБ, а також в місця, де здійснюють проекти УВКБ, із метою контролю за всіма етапами їхнього втілення. Згідно Протоколу про доповнення пункту 2 статті 4 Угоди Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців за згодою Уряду України може відділення відкривати Представництва Управління в містах України [7].

На підставі вищевказаної угоди здійснюється співпраця також Державної міграційної служби України з УВКБ ООН. Відповідно до свого мандату співпрацює УВКБ ООН із державними органами і за підтримки неурядових організацій участь бере в розробці національного законодавства і створенні ефективної системи надання притулку й допомоги біженцям, їх інтеграції в відповідності до міжнародного права. Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців та партнерськими організаціями реалізуються проекти із усунення безгромадянства, зокрема – надається консультативна й правова допомога особам без громадянства й під ризиком безгромадянства [8].

Позитивно є співпраця між Урядом України та УВКБ ООН у сфері недопущення випадків безгромадянства. У 1996 році уряд України запросив надати УВКБ ООН допомогу у реінтеграції колишніх депортованих осіб, котрі повернулися до Криму, зокрема, кримських татар. У відповідь УВКБ ООН широкомасштабну кампанію розпочало щодо набуття громадянства, реконструкції притулків, програми організації зайнятості і навчання толерантності. Вартістю у 5,3 мільйони доларів США, допомога для реінтеграції людей, що поверталися до Криму, надана УВКБ ООН протягом минулих одинадцяти років є найширшою програмою, яка пов'язана із запобіганням і скороченням безгромадянства, що досі її здійснювало УВКБ ООН в одній країні. Як наслідок, біля 250 000 людей, які повернулися до Криму, отримали допомогу у набутті українського громадянства [1].

Обов'язки Верховного комісара ООН у справах біженців регламентуються статутом Згідно п.8 Розділу 2 Статуту Верховний комісар забезпечує захист біженців, турбота про які входить до компетенції його Управління шляхом: сприяння укладенню і ратифікації міжнародних конвенцій про захист біженців, і спостереження за виконанням постанов цих конвенцій та пропозиції необхідних поправок до них; сприяння, за допомогою спеціальних угод із урядами, виконанню будь-яких заходів, які мають на меті полегшення становища біженців і скорочення кількості біженців, котрі потребують захисту; сприяння урядовим і приватним зусиллям, які спрямовані на заохочення добровільної репатріації біженців чи їх асиміляцію в нових країнах; полегшення допуску біженців, не виключаючи тих, що належать до категорій тих, хто найбільше потребує, на територію різних держав; старань отримати дозвіл на переведення майна біженців, особливо того майна, яке необхідне для їх розселення; отримання від урядів інформації щодо кількості біженців на їх території та положення їх, а також законів та постанов, що їх стосуються; підтримки тісного контакту із зацікавленими урядами та міжурядовими організаціями; встановлення найбільш доцільного контакту з приватними організаціями, що займаються питаннями біженців; полегшення координації зусиль приватних організацій, які опікуються піклуванням про біженців. У межах наданих в його розпорядження коштів Верховний комісар займається і такими іншими видами діяльності, у тому числі репатріацією та розселенням, які можуть бути визначені Генеральною Асамблеєю [9].

Проаналізувавши обов'язки Верховного комісара ООН у справах біженців слід зауважити на його значній ролі у вирішенні питання щодо повернення на територію України дітей та цивільних осіб, примусово депортованих на територію агресора. Саме правова регламентація повноважень Верховного комісара у справах біженців була однією з підстав для прийняття 24 лютого 2023 року Верховною Радою України своєї Постанови № 2947-ІХ, якою схвалила звернення до міжнародних інституцій в тому числі до Верховного комісара ООН у справах біженців з вимогою невідкладно вжити рішучих заходів для захисту дітей – громадян України та дітей, котрі проживали на території України, з метою: припинення геноциду Українського народу в частині здійснення примусової депортації на територію держави-агресора або у межах тимчасово окупованих територій України дітей-громадян України і дітей, котрі проживали на території України; повернення дітей-громадян України і дітей, котрі проживали на території України, їхнім батькам або законним представникам [10].

Надзвичайно необхідною на сьогоднішній день для наших громадян та осіб, які проживають на території України є діяльність УВКБ ООН щодо захисту та надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та особам, шукачам притулку. З метою покращення співпраці в цій сфері Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову №445 від 15 квітня 2022 року, якою уряд погодився із пропозицією Міністерства соціальної політики щодо реалізації за участю УВКБ ООН спільного проекту щодо додаткових заходів з соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб із урахуванням того, що виплата допомоги в рамках реалізації проекту здійснюється у розмірі 2220 гривень на місяць на кожного члена сім'ї. Виплата допомоги щомісяця здійснюється протягом не менш як три місяці шляхом зарахування коштів на відповідний банківський рахунок внутрішньо переміщеної особи [11].

Крім того, 19 квітня 2022 року Міністр соціальної політики України Марина Лазебна і Представник УВКБ ООН в Україні Кароліна Біллінг підписали двосторонній Меморандум про взаєморозуміння з питань співробітництва між Мінсоцполітики і УВКБ ООН в Україні. Метою цього Меморандуму є встановлення основ для співпраці й координації між Сторонами із метою максимізації їх зусиль і можливостей задля покращення реагування на потреби, які виникають у зв'язку зі збройним нападом і внутрішнім переміщенням, і з фокусом на доступі до соціального захисту ВПО й інших людей в Україні, постраждалих внаслідок війни.

Меморандумом передбачена реалізація програми багатоцільової грошової підтримки щодо внутрішньо переміщених осіб, котра є додатковим заходом соціальної підтримки до будь-якої державної допомоги.

У рамках реалізації цього Меморандуму право на виплату такої додаткової грошової допомоги матимуть за рахунок коштів УВКБ ООН взаємоузгоджені із Міністерством соціальної політики категорії внутрішньо переміщених осіб, відомості про котрих включено до Єдиної інформаційної бази даних про ВПО. А розмір допомоги буде становити 2220 гривень на кожного члена сім'ї щомісяця. Виплата такої допомоги щомісячно здійснюватиметься протягом 3 місяців шляхом зарахування відповідних коштів на банківський рахунок відповідної внутрішньо переміщеної особи. Пріоритетною категорією для надання такої додаткової підтримки є внутрішньо переміщені особи з числа осіб, які одержують пенсію в розмірі до 3000 гривень. Планується, що ця багатоцільова програма грошової підтримки УВКБ ООН охопить більше 200 тисяч внутрішньо переміщених осіб [12].

Аналізуючи проблему внутрішньо переміщених осіб Верховний комісар ООН в справах біженців Філіппо Гранді у своєму виступі рішуче закликав припинити війну. Зауважив, що понад 10,5 мільйонів людей є переміщеними в межах України або за кордоном. Ще 13 мільйонів людей потребують гуманітарної термінової допомоги по усій країні. Він підтвердив прихильність УВКБ ООН залишитися в Україні й допомагати українцям у самій країні та у сусідніх країнах. УВКБ ООН, яка в Україні діє протягом 28 років, свою діяльність зосереджує на захисті, екстреній житловій допомозі і грошовій підтримці під загальним керівництвом уряду і в координації із усією системою ООН. Програма гуманітарної допомоги УВКБ ООН, котра впроваджується у кількох областях, на меті має охопити 360 000 осіб з підтримкою на суму 80 млн. доларів протягом трьох перших місяців і доповнює програму урядової соціальної допомоги. На думку Ф.Гранді, щоби реагувати у необхідних масштабах, гуманітарні організації мати повинні можливість доставляти безпечно допомогу нужденним українцям, де би вони не були [13].

Висновки. Отже, в даній науковій статті досліджено правові засади співпраці органів державної влади України та Верховного комісара ООН у справах біженців. Проаналізовано основні міжнародні акти, які є правовою підставою діяльності вище вказаних органів. Співпраця між органами державної

влади та Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців є надзвичайно важливою як для осіб, які набувають статус біженця в Україні, так і для громадян України, які внаслідок повномасштабного вторгнення агресора на територію України, потребують захисту та притулку як на території нашої держави, так й за її межами.

Варто зауважити, що на сьогоднішній день підтримка та захист внутрішньо переміщених осіб органами державної влади України та Управління ООН у справах біженців є одним з пріоритетних питань. З метою вирішення питань у цій сфері підписано та введено в дію ряд міжнародних та нормативно-правових актів, якими регулюється питання розміру та порядку надання грошової допомоги, харчування ліків, допомога в наданні житла тощо.

Також потребує свого нагального вирішення питання повернення в Україну примусово депортованих дітей – громадян України, і дітей, котрі проживали на території України і передача останніх їх батькам чи законним представникам. З цією метою 24 лютого 2023 року Верховна Рада України своєю Постановою № 2947-IX, схвалила звернення до міжнародних інституцій в тому числі до Верховного комісара ООН у справах біженців з вимогою невідкладно вжити рішучих заходів. Як вбачається з Статуту Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, останній здійснює сприяє добровільній репатріації біженців. На думку автора, варто прийняти окремий міжнародно-правовий акт, в якому чітко деталізувати процедуру репатріації біженців, які були примусово депортовані. А також чітко визначити повноваження Верховного комісара ООН щодо репатріації дітей, та інших непрацездатних громадян, які в силу свого віку, фізичного розвитку не здатні однозначно висловити свої бажання щодо репатріації в Україні і потребують відповідної підтримки міжнародних інституцій у прийнятті такого рішення.

Список використаних джерел:

1. Співробітництво з УВКБ ООН. URL: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodne-pivrobotnicztvo/srivrobotnicztvo-z-uvkb-oon.html> (дата звернення 14.02.2023).
2. Ключові аспекти зайнятості біженців, осіб, які потребують додаткового захисту, та шукачів притулку в Україні. URL: report_klyuchovi-aspekty-zajnyatosti-bizhencziv.pdf (r2p.org.ua) (дата звернення 14.02.2023).
3. Городецький О.О. Міжнародні стандарти захисту біженців та їх основоположні принципи. URL: 11.pdf (kpu.zp.ua) http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2020/11.pdf (kpu.zp.ua).
4. Реньов Є.В. УВКБ ООН: Міжнародно-правовий статус та аналіз окремих аспектів діяльності в Україні *Juris Europensis Scientia* Випуск 2, 2022. с.138. URL: 27.pdf nuhttp://jes.nuoua.od.ua/archive/2_2022/27.pdf (foua.od.ua) (дата звернення 14.02.2023).
5. Портал оперативних даних: ситуація з біженцями в Україні. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення 14.02.2023).
6. Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та протоколу щодо статусу біженців. Закон України від 10.01.2002 року. Відомості Верховної Ради України. 2002 р., № 17 стаття 118
7. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців та Протоколу про доповнення п.2 ст.4 Угоди. Закон України від 21.10.1999 року. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 51. Ст. 449.
8. У ДМС відбулася зустріч з новопризначеним представником УВКБ ООН в Україні. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/10333.html> (дата звернення 15.02.2023).
9. Статут Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, резолюція ГА ООН 428 (Y) від 14.12.1950 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/unhcr_statute.shtml (дата звернення 15.02.2023).
10. Про звернення ВРУ ДО Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей – громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам. Постанова Верховної Ради України № 2947-IX від 24 лютого 2023 року. Голос України. № 45 від 03.03.2023 року.

11. Про реалізацію спільного з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців проєкту щодо додаткових заходів із соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Постанова Кабінету Міністрів України №445 від 15 квітня 2022 року. Урядовий кур'єр, №88 від 16.04.2022 р.
12. Підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва між Мінсоцполітики та УВКБ ООН в Україні. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21725.html?PrintVersion> (дата звернення 15.02.2023).
13. Верховний комісар у справах біженців відвідав Україну. URL: [un.ohttps://ukraine.un.org/uk/176521](https://ukraine.un.org/uk/176521) (дата звернення 15.02.2023).